

RELIGIOZNA NADARENOST

Dr IVAN GOLUB

Kao što postoji nadarenost za glazbu, pjesništvo, likovne umjetnosti i znanstvena istraživanja, tako postoji i čisto prirodna nadarenost za religiozno.

Budući da se radi o naravnoj nadarenosti — a ova se rado svrstava u dvije skupine, u umjetničku i znanstvenu darovitost — postavlja se pitanje u koju od njih spada religiozna nadarenost. Sudeći po vrhunskim dometima religiozne darovitosti, po njenu očitovanju u najdarovitijim (religioznim genijima), naziremo da religiozna nadarenost spada prvotno u umjetničku darovitost. Nesumnjivo i znanstveno nadareni ljudi kao što su Blaise Pascal, Juan Caramuel i svoju religioznu nadarenost očituju ili kao, izraz svoje umjetničke darovitosti ili kao izraz svoje znanstvene nadarenosti no koja se nalazi na stvaralačkom vršku znanosti, vršku kojim znanost baš kao stvaralaštvo prelazi u umjetnost.

Pascal, toliko zaslužan za geometrijsku znanost, vrlo je založen kad je riječ o dokazivanju Boga kroz nadahnuće a ne samo razum, kroz oslušivanje srca a ne tek uma. A Juan Caramuel, zazirući od sigurnosti i pribjegavajući vjerojatnosti, ne samo da je u prirodnim znanostima, zahvaljujući upravo tom umjetničkom prodoru, otkrio prije Leibniza binarnu aritmetiku, temelj suvremene elektronike, i postavio prije Bacha »il clavicenbalo ben temperato« u glazbi, nego je u teologiji govorio: »Bog je najveći pjesnik — Deus summus poeta«. Svojom vjerojatnošću očitovao je zapravo poetičnost, odnosno umjetničkost u smislu Aristotelovog poimanja pjesništva: pjesništvo se naime razlikuje od povijesti po tome što povijest govori o onome što je bilo a umjetnost o onome što može biti.

Sudeći, dakle, po onima koji su bili ne samo umjetnički nego i znanstveno visoko nadareni, zaključujemo da se njihova religiozna nadarenost nalazi ili u »sloju« njihove umjetničke darovitosti ili, istina, u »sloju« njihove nadarenosti za znanstveno, no tada u samom kreativnom vršku kojim, baš zato što je kreativan, znanost prelazi u umjetnost. Sve u svemu, religiozna nadarenost prvobitno spada u umjetničku nadarenost.

Kao svaka darovitost tako i prirodna nadarenost za religiozno može biti manja ili veća, odnosno najveća, tj. genijalna. Postoje religiozni geniji kao što postoje glazbeni i likovni geniji i geniji riječi. Religiozni geniji se ponašaju slično kao ini umjetnički geniji, oni prelaze redovito kanonske okvire i nadilaze institucijske međe. Ili se barem neprestano

lome na tim međama. Zoran primjer su Sören Kierkegaard, Rabindranath Tagore i Pierre Teilhard de Chardin.

Sören Kierkegaard se lomio u međama svoje evangeličke vjeroispovijesti, pisao pod kriptonomom, vjernikovao je a opet mu je bilo za njegov religijski genij pretijesno tamo gdje je bio. Napustio je Crkvu ali ne i vjeru. Nastavio je religijski bujati.

Rabindranath Tagore, neko vrijeme učitelj vjere, napušta svoju vjeroispovijest, i to u stvari zbog prebujalosti religiozne genijalnosti koja graniči s mistikom. Za svoju religioznu poeziju dobio je Nobelovu nagradu za književnost.

Tek pošto je Henry de Lubac objelodanio prisna pisma što mu ih je pisao njegov pokojni prijatelj Pierre Teilhard de Chardin, pokazalo se kako se ovaj prirodnanstvenik, mislilac i umjetnik lomio o »biti ili ne biti« u redovništvu, u svećeništvu, u Crkvi, ne iz pomodne pobune nego iz nabujale religioznosti. Ostao je u Crkvi. Proglasti će ga jednom svetim.

Ni Kierkegaard, ni Tagore ni Teilhard de Chardin nisu pomodni osporavatelji svojih vjeroispovijesti; »krivnja«, ako se o krivnji uopće može govoriti, nije jedino pa ni prvenstveno na njihovoj vjeroispovijesti, nego na njihovoj religioznoj nadarenosti, zapravo religioznoj genijalnosti. Njihovo napuštenje vjeroispovijesti i lomljenje oko napuštanja i nije zapravo odmetništvo nego radije bujanje religioznog genija koji ne uspijeva ostati u međama koje računaju tek s prosječnim vjerskim čovjekom.

Kako milost pretpostavlja narav, navjestitelji vjere morali bi računati s posebnosću osoba koje su vjerski genijalno nadarene. Biti gibljiviji pred njima, imati što je moguće veće razumijevanje za njihovu možebitnu neprilagodljivost prosječnome. Nije li šteta, i više od toga, gubiti za vjeroispovijest religiozne nadarenike, čak religiozne genije, samo zato što se oni ne uspijevaju smjestiti u najčešće sekundarne i nebitne okvire koji važe općenito. Isus se hvali pred Ocem, zapravo Ocu, što nije izgubio niti jednoga od onih koji mu je dao, osim sina propasti. Svi koji su religiozno nadareni, pogotovo koji su to na osobit, genijalan način, otajstveno su dani Kristu, Crkvi, jer svaki dobar dar dolazi od Oca svjetlosti. I ona treba slijediti Učitelja, pazeći da niti jednoga ne izgubi. Kušnja je, dakako, na koju je već Isus bio upozorio suvremene revnitelje vjere, da zanemaruju Božju zapovijed kako bi obdržali svoje predaje.

Budući da milost pretpostavlja narav — a ovdje je riječ o čisto prirodnoj nadarenosti za religiozno — milost ne ignorira naravnu religioznu nadarenost. Praktički to znači da je ni navjestitelj evanđelja ne smije zaobilaziti. Konkretno, u ljudi skromnije religiozne nadarenosti neće prenapinjati mističke domete, kao što učitelj glazbe neće od prosječnog učenika htjeti učiniti Bacha. Isto tako neće kočiti u rastu one koji su hitra hoda u vjerskom iskustvu. Takvima nadasve valja paziti da vlastitu mjeru religiozne darovitosti ne nameću drugima, npr. da zbog svoje skromne religiozne nadarenosti ne koče rast vjerski vrlo nadarenih osoba ili pak da zbog svoje visoke religiozne nadarenosti ne čine nasilje nad religiozno skromnije nadarenim ljudima. No kako milost, koja pretpostavlja narav, zna činiti i čudesa, valja biti nadasve osjetljiv za dah Duha u pojedincu, i ako Duh nekome uz skroman naravni dar za religiozno podari velik nadnaravni dar za vjeru, treba to poštivati i promicati. Svaka pak naravna religiozna nadarenost poziv je da ju se razvije.

Kao što kod manje glazbeno nadarenog treba cijeliti uloženo nastojanje i razvijanje dara do krajnjih granica, makar objektivno to ne dosizalo ne znam kakve domete, tako i kod skromnije religiozno nadarenih osoba valja cijeliti ako su puno ili čak sve dale od sebe, makar se to objektivno ne pokazuje bogzna čime. Načelo »sve ili ništa« — svagdje loše načelo — na paši duše pokazuje se osobito lošim: odbija se, kudi ljude koji i po daru naravne religiozne i nadnaravne vjerske nadarenosti ne mogu dati više jer više nemaju, tj. dali su zapravo sve. Tada smo slični onima koji su s Isusom pred hramskom blagajnom motrili koliki dar tko ubacuje. Gledamo »objektivnu« veličinu religioznosti, a ta, makar izgleda velika, može biti u stvari neznatna, jer ni izdaleka ne sadrži svu naravnu religioznu i nadnaravnu vjersku nadarenost. Isus pohvaljuje udovicu koja je ubacila skroman novčić, »objektivno« gledano — malo. Isus je hvali, jer ono što je darovala jest sve što je imala. Ne valja li tako postupati prema vjernicima koji očituju malo »objektivno« svoje vjerskosti, ali možda daju sve što imaju, zahvaljujući svojoj naravnoj religioznoj i nadnaravnoj vjerskoj nadarenosti.